

Rechtvaardigheid en economie.

Werk aan de winkel.

Dit stukje wordt geschreven in een crisistijd. Crisis wil zeggen dat er een verstoring is in een systeem. Bij een economische crisis worden we meestal opgeschrikt doordat vraag en aanbod plotseling wijzigen. Dit soort zaken schokken het vertrouwen. Vertrouwen in systemen en in hun systemspecialisten. Als men het woord 'hun' zo gebruikt schrikt men misschien wel omdat het bezittelijk voornaamwoord hier suggereert dat die mensen eigendom geworden zijn van de systemen, misschien zelfs wel slaaf. En dat zou ook nog kunnen gelden voor de systemen en hun gebruikers: dan zijn wij allemaal eigendom, slaaf geworden van systemen.

Dat kan niet de bedoeling zijn. Dit soort slaven moeten zichzelf toch kunnen ontworstelen? En dat is dus zeker een van de redenen waarom er werk aan de winkel is. En dit stukje gaat het niet oplossen. Dit stukje kan hoogstens aansporen, prikkelen en vragen stellen. We doen een poging. Misschien eerst een stukje historisch besef.

De crisis treft ook Nederland. Nederland heeft het voorrecht één van de welvarendste landen ter wereld te zijn. Nederland had rond de voorlaatste eeuwwisseling al een economische voorsprong. Het is interessant om te bestuderen welke zaken in de vier daaraan voorafgaande eeuwen daarin doorslaggevend waren. En als u dan toch studeert dan is de ontwikkeling van de economie in Europa en Amerika vanuit die voorsprongpositie ook interessant: voor en na de tweede wereldoorlog en bv. ook de 15 jaar voor en na de laatste eeuwwisseling. We krijgen dan een beeld van hoe we verworvenheden verworven hebben. Hoe we ideologieën en ook religies tegen elkaar uitgespeeld hebben i.p.v. ze genuanceerd te beschouwen. En hoe we vervolgens onszelf in onze welvaart aan onze systemen hebben overgegeven en daarvan slaaf zijn geworden.

Die voorgeschiedenis leidde ook tot de mondiale verschillen in welvaart die ook nu nog prominent aanwezig zijn. Vluchtelingenstromen zijn daarvan bizarre illustraties. Dat brengt ons tot de volgende studievragen: Zijn onze systemen van nu en uit het verleden in staat duurzame welvaart te brengen? Voor onszelf? En voor het deel van de wereld dat in ons systeem meedraait, ondanks dat men daar dat systeem niet zelf uitgevonden heeft en het ook niet ten volle omarmt? En ook voor de gehele wereld, mocht die wereldwijd onze systemen enthousiast omarmen? Zou het kunnen zijn dat in bv. de gevolgen van de huidige doorbraak van de industriële revolutie in het verre oosten een "nee-antwoord" op die laatste vraag doorschemert? Misschien kunt u dat eens uitzoeken.

Uitzoeken? U hebt iets anders aan uw hoofd? U behoort misschien tot degenen die door de crisis, ondanks de relatieve welvaart in Nederland helaas toch voortdurend met een lege portemonnee zit? Of door werkeloosheid grote persoonlijke problemen voorziet? Want ook dat is Nederlandse praktijk: grote verschillen tussen arm en rijk. Die verschillen zijn de laatste jaren toegenomen en sommigen voorspellen dat bij handhaving van de huidige systemen die verschillen nog verder zullen toenemen. Willen we dat?

We spraken hierboven herhaaldelijk over systemen. Crisis in economische systemen. De systemen waarmee we het huis op orde willen hebben of houden. Want dat betekent economie eigenlijk. En we beseffen meer en meer dat ons huis de wereld is. Die economische systemen hebben zich meer

en meer gepresenteerd als wetenschap. En we hebben ons daardoor meer en meer laten inpakken. Om ons daaraan weer te ontworstelen hebben we een actieve houding nodig.

Dit stukje is geschreven door een werkgroepje wat de naam van de titel van dit stukje draagt. Het werkgroepje kan weinig meer dan uzelf. Maar dat is best veel. We deden hierboven al wat suggesties om u te verdiepen in de samenhang der dingen. Google en Wikipedia en veel lectuur staan u ten dienste*. U kunt dan zelf een nog beter oordeel vormen en in gesprekken met anderen een genuanceerd aandeel in een dialoog leveren. De dialoog is belangrijk. Cartoons zijn actueel, maar vaak eenrichtingsverkeer. Dat brengt ons tot de gedachte dat vooral bij eenrichtingsverkeer de beste humor misschien toch de zelfspot is, als resultaat van een kritische zelfreflectie. Wie levert er eentje?

Maar praktisch handelen is ook in veel gevallen mogelijk. Hoe lang blijft u nog bij uw bank die zich niet gedraagt conform de lessen uit het recente verleden, ondanks de herhaalde verzoeken vanuit overheid en toezichthouders? Hoe lang laat u zich nog misleiden door reclame? Is fairtrade en maatschappelijk verantwoord ondernemen een argument bij uw inkopen? Vraag op school naar themalessen over mondiale bewustwording! En dan natuurlijk nog uw politieke keuze! En dan toch nog maar weer een onderzoeksvraagje: 'Hoe komt het dat bijna alle politieke partijen economische groei in hun programma hebben?'

We stellen veel vragen en geven misschien weinig concrete antwoorden. Hoort dit nu allemaal in een kerkblad en op de kerkelijke agenda? Hierop durft het werkgroepje wel antwoord te geven: " ja, wij geloven dat dat zo hoort!" Slaaf zijn heeft te maken met onvrijheid en bij dat woord gaan in de bijbel toch elke keer alle alarmbellen af? Evenzo bij onrechtvaardigheid?

Het werkgroepje wil betrokkenheid organiseren. O.a. met dit stukje. Maar ook op 26 maart in de Johanneskerk met workshops over de vraag 'wat is onze betrokkenheid bij de aflopende en komende mondiale ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties?' Wat doet u er aan in het dagelijks leven? En op 26 mei in de Ontmoetingskerk bent u welkom om te luisteren naar, en in gesprek te gaan met de auteur Arjan Broers van het boekje "Geld en goed". Bij SOVE (www.rove.dse.nl) is het jaarthema: "Aarde, werk van onze handen!?" Volg de agenda in Samen , de wijkbrief en op de PGE website.

Namens de werkgroep "rechtvaardigheid en economie"

Kees Minderhoud. (k.minderhoud@upcmail.nl)

*Stuurt u uw gevonden titels en weblinks naar bovenstaand e-mailadres zodat we op de PGE website een interessante literatuurlijst kunnen samenstellen? Algemene reacties zijn welkom bij de redactie.